

SZÉKELYINDIÁNOK

Demeter Szilárd

Különös népség a székelyindianok, a földből nőtt ki, hegyvidéki sziklás talaj gyermekei, fehér bőrű műfaj. Vannak ilyenek, vannak olyanok, és az ilyenek nem olyanok. Történelmi hagyományaik közé tartozik, hogy néha elisszák a csatát, de ez láthatóan nem zavarja őket. Feltalálták a rézagyút és a rézangyalt, totemállatnak a rézfazú baglyot, a rézkor utolsó harmadában a rézagyúból rézüstöt csináltak, az egész kompánia kisdobosokból lettek kisüstisek. A Szobrok Városában védjegyük a bikkfajű egyetemista, aki egy mukkot nem tud románul, megtanulni is nehéz nekije, nem is nagyon akarózik.

Komoly néprajzkutatók szerint a székelyindianok tulajdonképpen egy nyelvet beszélnek, csak tájegységekként másképp, nevétsi szokásaik szerint pl. a csikiak és a kovásznaiak háháznak, mert fáznak, a körösztrúriak röhincselnek, az udvarhelyiek surmók, héhéznak, viszont a szentegyháziak össze-vissza röhögnek, amióta várossá avatták őket.

A székelyindianok a tábort űz körül nem ugrálnak, a tábortüzet szalonnasütésre használják. Hétközben elássák a bugylibicskát a ganédombon, horrormikrobák zabálják le a koma vérit róla, komának, szomszédnak egy a vére. Három nagy ünnepük van, a Péntek, a Szombat, a Vásár- és Ünnepnapok, meg még négy kisebb: Karácsony, Újév, Húsvét és a Disznóvágás. Külön említésre

méltó harci dalaik gyöngyszeme, hogyasszongya: „Lakodalom van a mi ucáánkba, / ide hallszik a fejsze csattogása...”, így szól.

A székelyindianok asszonyoknak nevezik az asszonyt, nevének a gyereket (a leánkát is). És nem hagyják a templomot és a korcsmát, humoros kedvükben az iskolát sem, mert, ugyi, a betűvetést is meg kell tanulni, de csak viccelnek, más vetéskor nincs

kecmece, pityókakapáláskor meg pláne, gyereknek a fődnél a helye, mondok, abból lehet megélni. De amúgy értik a viccet, azt is, ami róluk szól, csattan a csattanó, a székelyindianok visszkézből társalognak.

Hiedelemviláguk keményvonalas, a lólábú asszonytól az Isstenig terjed a skála, mejjeiken megtörik a Lét. Büszke népség, jajj, de büszkén jár, templom

után kocsmába mennek, farmer nadrágra kötött pulóvert vesznek, alul ing, kihajtott gallérral, rá a bekecs, csizmájuk Puma. Szociabilisek, persze. Dógosak.

Mink, tarisznyából kikandikáló kockás inges véreim, már csak ilyenek vagyunk. És én, a székelyindianok tiszta ajkú fia mondom, hogy ez az egész szart sem ér nélkülünk, né, ez az ízé, hogyishíjják, galakszia.

kritika

SZÉKELY HÁRMASOLTÁR HUMORPILLÉREKKEL

Gondolkodott azon, kedves olvasó, milyen az, ha a Hargita lábánál élő székelyek sarki fényt látnak? Vagy azon, hogy gondolkodásmódjuk – főként, ha kelleténél több tüzes víz csiklandozza a torkuk – miért hasonlít az antik görög filozófusokéhoz? Ha nem, nem baj. Demeter Szilárd *Háromasoltár* című regénye úgyis választ ad e kérdésekre.

A regény – amely a *Kéket kéért*, a *Lüdercnyomás* és a *Tempetőfi naplója* alfejezetekre, novella-fűzéreken alapuló kisregényekre oszlik – csaknem ötszáz lap, nehéz, súlyos tárgy, olvasása mégsem igényel két-három napnál többet. Rákapunk: folyton olvasni akarjuk, felszabadul az agyunkban az endorfin hormon. Az elragadtatott kritikus pedig nem tehet egyebet, mint nyugtázza, a trilógia írója Gabriel García Márqueznek, a mágikus realizmus kimagasló alkotójának székely mása.

A regény kezdőmondatának perdöntő szerepe van, ezt maga Márquez is így véli, idézzük fel a *Száz év magányt* nyitó, közismert mondatot: „Hosszú évekkel később, a kivégzőosztag előtt, Aureliano Buendía ezredesnek

eszébe jutott az a régi délután, mikor az apja elvitte jégnezőbe.”

A *Kéket kéért* kisregény, a *Háromasoltár* első pillére így indul: „Először és utoljára azon a télen láttak sarki fényeket a Hargita lábánál élő székelyek”. Olvasó legyen a talpán, aki ezek után becsukja a könyvet!

A cím Mózes második könyvének passzusát idézi, mottóként is használja a szerző: „Szemet szemért, fogat fogért, kezet kézért, lábat lábért; Égetést égetésért, sebet sebért, kéket kéért.” A kegyetlenség, az emberi ösztön, a túlélési erő, a bosszú természete jelenítődik meg benne, keretbe helyezi a kisregényt, fogódzót ad az értelmezéshez.

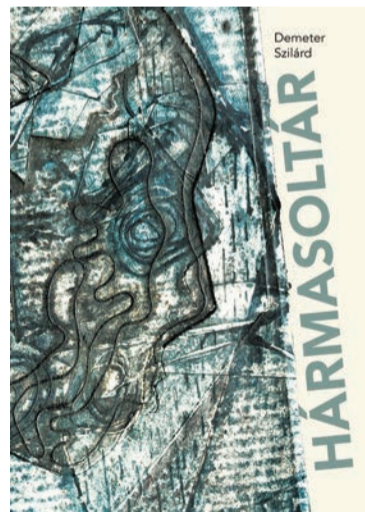
A '89-es forradalom idején, Székelyföldön, a Hargita lábá-

nál található bányászvárosban játszódik a cselekmény, ám nem a rendszerváltásról kíván szólni, és nem is ideológikus könyv. A hetvenes-nyolcvanas évek diktatúrája és egy színmagyar vidék élete körvonalazódik olvasás közben, egy olyannyira álmovilág-szerű, párhuzamos valóság, hogy annak, aki nem járt ott, írói kitalációnak tűnhet az egész. Hol meseszerű, hol pedig balladisztikusan kegyetlen és véres ez a táj. Apát darabolnak fel, medvéket ölnek meg, disznó dézsmálja meg az egyik főhőst, papírköteggel fullasztja meg magát egy másik, mások meg szerelemfáltásból átkot szórnak, és a szerelembe bele-tébolyodnak. Talán a *Sinistra körzet* és *Verhovina madarai*, Bodor Ádám e két műve, és Lengyel József *Bagolyvára* áll legközelebb hozzá, mint ahogy a többször emlegetett Márquez is szellemi rokona.

Demeter Szilárd névadásban szintén briliáns. Akárcsak Bodor Ádámnál, itt is történetek húzódnak meg a nevek mögött (Félszemű Dzsó, Egyszemjankó, Kagur, Pufarin, Kazi, Orrbelefitty, Gitárkirály, Csürkeláb).

A *Lüdercnyomás* – ami műfaját tekintve meseregény felnőtteknek – szintén Erdélyben, a Hargita lábához közel fekvő, de egy kicsit nagyobbacska városban játszódik, szépnevén a Küküllői Athénban, csúnyanevén Hallámfalván, egy tanítóképző bentlakásában és an-

nak környékén, ahol a kedves olvasó is megfordult talán. A névadási technika kapcsán (Szőr Ekmont, Roppant Hauer) és a fondorlatos, humoros cselekményszövevéből, a mondatszerkezetekből Rejtő Jenő ugrik be, de Karinthy Frigyesnek az *Emberke tragédiája* és Garaczi László regényei is.

Személyes kedvencem a *Felezőidő* című fejezet, amikor a szerző az olvasót felkészíti arra, hogy „csúnya szavak” fognak következni, s ha a lelke nem bírja, csukja be nyugodtan a könyvet. Ez a rész ironikaként is értelmezhető, és választ ad arra a kérdésre, hogy az irodalomban mindent lehet használni, mindennek helye van, a „csúnya szavaknak” is, ha azzal a szerző fiatal felnőttek szóhasználatát kívánja megjeleníteni.

A *Lüdercnyomás*ban sokat szeretkeznek, s még ennél is

Varga Melinda

többet alkoholizálnak, közben pedig kőkemény harc folyik a kamasz lüderckék és hajdúsógorok lelkében önmagukkal, a világgal, a kilencvenes évekkel, a kisvárossal, a bezártsággal.

A *Tempetőfi naplója* a trikolóros Kolozsváron játszódik, amikor Erdély szívének minden padja román nemzeti színben díszelgett, s nem volt olyan pózna a városban, aminek lobogója ne emlékeztetett volna magyart és román egyaránt arra, milyen szent országnak a földjén éli mindennapjait. E harmadik kisregénypillér félgroteszk történetei a diákelet nehézségei, örömei, a kelet-európai lét, a román–magyar kapcsolatok témái köré épülnek fel. A történetek naplószerűek, amelyeket hangulatos leírások tarkítanak, a cselekmény pörgős, akár a diákok élete, a csipős ironia és a humor itt is mindennek a sava-borsa. Kiemelném a székely indiano-król szóló részletet, amelyet lap-számunkban is megtalálnak.

Össességében: a trilógia ekstatisztikus állapotot, örömet sze-rez az olvasónak, az író kiváló elbeszélő, tud és mer történetet mesélni, szereplői élők, hitelesek. Ha három szóval kellene a könyvet jellemezni, a búbajos, kegyetlen és a tragikomikus jelzőket használnám.

Demeter Szilárd: *Háromasoltár. Előretolt Helyőrség Iróakadémia, Budapest, 2018.*

